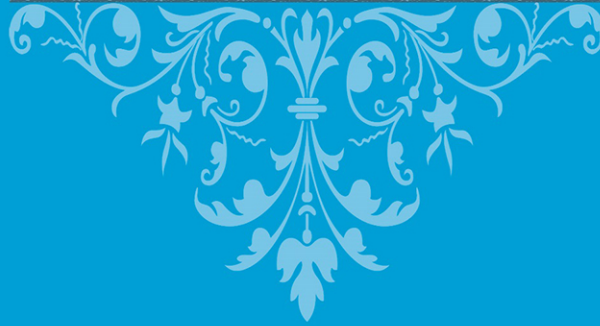

اندیشہ سیاسی

آیت اللہ عبدالکریم حائری

دکتر حمیدرضا فتحی سقزچی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اندیشه سیاسی

آیت الله عبدالکریم حائری

تالیف:

دکتر حمیدرضا فتحی سقزچی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق

انتشارات موجک

سرشناسه: فتحی سقزچی، حمیدرضا، ۱۳۴۳-

عنوان و نام پدیدآور: اندیشه سیاسی آیت الله عبدالکریم حایری / تالیف حمیدرضا فتحی سقزچی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۶۱ ص.

شابک: ۵-۳۷۱-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸، ۹۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: حائری، عبدالکریم، ۱۲۳۸؟ - ۱۳۱۵ -- دیدگاه درباره ولایت فقیه

موضوع: حائری، عبدالکریم، ۱۲۳۸؟ - ۱۳۱۵ -- دیدگاه درباره سیاست و حکومت

موضوع: ولایت فقیه

موضوع: Wilayat al-faqih

رده بندی کنگره: BP ۲۲۳/۸

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۰۵۰۲۱

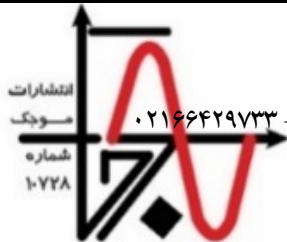
انتشارات موجک

واتساپ: ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز بخش: ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۲۱۸۱۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل: mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir

عنوان: اندیشه سیاسی آیت الله عبدالکریم حائری

تالیف: دکتر حمیدرضا فتحی سقزچی

مشخصات ظاهری: ۲۶۱ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۰، تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۹۵۰۰۰۰ ریال، شابک: ۵-۳۷۱-۹۹۴-۶۰۰-۹۷۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق

چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب

بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

تقدیم به

اصل ایمان، روح قرآن، قرآن ناطق، داروی جان‌های خسته، امید دل‌های شکسته، خورشید فروزان امامت، محور عالم وجود، واسطه‌ی بین غیب و شهود، کَهِفِ حَـصِیْن، ماء مَعِیْن، امام مَبِیْن، وارث انبیاء و مرسلین، غایت آمال عارفین، صاحب عصر و زمان، مولا و مقتدای ما، حَجَّتْ بِنِ الْحَسَنِ الْعَسْكَرِی عَجَّلَ اللهُ تَعَالَى فَرَجَهُ، که قوام عالم به وجود اوست.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش‌گفتار..... ۱

بخش اول: مبانی فقهی نظریه حاکم عادل و فقیه جامع شرایط از دیدگاه آیت الله
شیخ عبدالکریم حائری..... ۳

فصل اول: کلیات ۵

۱-۱ تشریح موضوع کتاب ۵

۲-۱ تاریخچه نظریه ولایت فقیه ۵

۳-۱ پیشینه نظریه حاکم عادل و فقیه جامع شرایط ۷

۴-۱ ویژگی‌های کلی نظریه ۸

۵-۱ فواید و ضرورت بحث ۹

۶-۱ کاربرد واژه ولایت در مباحث حقوق عمومی فقه ۹

۷-۱ دیدگاه یکسان برخی از فقها با نظریه آیت الله حائری ۱۱

۸-۱ نتیجه‌گیری ۱۱

فصل دوم: ولایت فقیه ۱۳

۱-۲ مراد از «مبانی» ۱۳

۲-۲ معنی فقه ۱۴

۳-۲ ولایت در لغت ۱۴

- ۴-۲ ولایت در اصطلاح..... ۱۶
- ۵-۲ انواع ولایت..... ۱۶
- ۶-۲ تبیین هر یک از مراتب ولایت..... ۱۷
- ۷-۲ مرتبه استعداد و صلاحیت..... ۱۸
- ۸-۲ مرتبه ولایت اعتباری..... ۱۹
- ۹-۲ ولایت و سلطه فعلیه ناشی از بیعت مردم..... ۱۹
- ۱۰-۲ مراتب ولایت فقیه..... ۲۰
- ۱-۱۰-۲ دیدگاه آیت الله ضیاء الدین عراقی..... ۲۰
- ۲-۱۰-۲ دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی..... ۲۱
- ۳-۱۰-۲ دیدگاه آیت الله موسوی خلیلی..... ۲۱
- ۱۱-۲ اقسام ولایت..... ۲۲
- ۱-۱۱-۲ تقسیم به اعتبار معنای اخص و اعم..... ۲۲
- ۲-۱۱-۲ تقسیم به اعتبار اجباری و اختیاری..... ۲۳
- ۳-۱۱-۲ تقسیم به اعتبار عمومی و خصوصی بودن مولی علیه..... ۲۴
- ۴-۱۱-۲ تقسیم به اعتبار استقلال در تصرف یا اعتبار اذن در تصرف دیگری..... ۲۴
- ۵-۱۱-۲ تقسیم به ولایت تکوینی و باطنی..... ۲۵
- ۱۲-۲ فرق میان ولایت و حق..... ۲۵
- ۱۳-۲ ولایت، ترکیبی از حق و تکلیف..... ۲۶
- ۱۴-۲ قابلیت جعل ولایت..... ۲۷
- ۱۵-۲ دیدگاه آیت الله حائری در مورد اقسام ولایت و تفاوت آنها..... ۲۸
- ۱۶-۲ تفاوت دو معنی ولایت..... ۲۸
- ۱۷-۲ دیدگاه آیت الله حائری درباره استقلال فقیه جامع الشرایط در اعمال ولایت..... ۲۹
- ۱۸-۲ کاربرد معنی دوم ولایت..... ۳۰
- ۱۹-۲ تاریخچه دیدگاه آیت الله حائری در میان فقهای نزدیک به ایشان..... ۳۰
- ۲۰-۲ نسبت میان دو معنی ولایت..... ۳۱

- ۲-۲۱ نقدی بر دیدگاه آیت الله حائری..... ۳۱
- ۲-۲۲ دیدگاه آیت الله حائری در نسبت میان دو معنی ولایت..... ۳۲
- ۲-۲۳ ذکر مثال‌هایی درباره معنی دوم ولایت..... ۳۳
- ۲-۲۴ دیدگاه شیخ انصاری پیرامون معنی نوع دوم ولایت..... ۳۳
- ۲-۲۵ نقدی بر دیدگاه آیت الله حائری..... ۳۴
- ۲-۲۶ دیدگاه برخی از فقهای یک قرن گذشته درباره معنی دوم ولایت..... ۳۵
- ۲-۲۶-۱ دیدگاه آیت الله غروی..... ۳۵
- ۲-۲۶-۲ دیدگاه آیت الله ایروانی..... ۳۵
- ۲-۲۶-۳ دیدگاه آخوند خراسانی..... ۳۶

فصل سوم: ولایت پیامبر اکرم (ص) و امامان علیهم السلام..... ۳۷

- ۳-۱ دلایل ولایت پیامبر و امامان(ع)..... ۳۷
- ۳-۲ استناد به قرآن..... ۳۸
- ۳-۳ استناد به آیه: أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ..... ۳۸
- ۳-۴ تشریح و تحلیل سخن آیت الله حائری..... ۳۹

فصل چهارم: استناد به روایات و عقل..... ۴۳

- ۴-۱ استدلال به اجماع و عقل..... ۴۳
- ۴-۲ انواع دلیل عقلی..... ۴۳
- ۴-۳ استدلال به عقل مستقل..... ۴۴
- ۴-۴ تحلیل سخن آیت الله حائری درباره استناد به دلیل عقلی..... ۴۵
- ۴-۵ تعریف عقل غیرمستقل..... ۴۶
- ۴-۶ نتیجه استناد به عقل غیرمستقل..... ۴۶
- ۴-۷ اثبات ولایت به معنای دوم برای امامان (ع)..... ۴۶
- ۴-۸ جریان اصل، فقط در زمان غیبت..... ۴۷

- ۴-۹ ثبوت ولایت ۴۸
- ۴-۱۰ عقل غیرمستقل از دیدگاه شیخ انصاری ۴۸
- ۴-۱۱ نتایج پنج گانه از بحث پیرامون استدلال به عقل مستقل ۵۰

فصل پنجم: اصل عدم ولایت فقیه از دیدگاه آیت الله حائری ۵۳

- ۵-۱ دو شیوه متفاوت فقها پیرامون بحث ولایت فقیه ۵۳
- ۵-۲ مناصب فقیه ۵۳
- ۵-۲-۱ منصب افتاء ۵۴
- ۵-۲-۲ منصب قضاوت ۵۴
- ۵-۲-۳ ولایت تصرف در مال و جان مردم ۵۴
- ۵-۳ مقتضای اصل ۵۴
- ۵-۴ توضیح اصل ۵۵
- ۵-۵ استثنائات اصل مثبت ۵۸
- ۵-۶ دیدگاه آخوند خراسانی پیرامون اصل مثبت ۵۸
- ۵-۷ استثنائات اصل مثبت از دیدگاه آخوند خراسانی ۵۹
- ۵-۸ دیدگاه آیت الله حائری درباره مقتضای اصل ۶۰
- ۵-۹ تفاوت مقتضای اصل در دو نوع ولایت ۶۰
- ۵-۱۰ بیان مرحوم حائری درباره اصل ۶۱
- ۵-۱۱ پاسخ آیت الله حائری به اشکال ۶۲
- ۵-۱۲ ولایت و تصرف در انجام تکلیفات ۶۲
- ۵-۱۳ قدر متیقن در تصدی امور مطلوب شارع ۶۳
- ۵-۱۴ تحلیل نظرات فقهی آیت الله حائری پیرامون اصل ۶۴
- ۵-۱۵ نتیجه گیری ۶۵

فصل ششم: نظرات برخی فقیهان در یک قرن گذشته ۶۷

- ۶۷..... ۱-۶ دیدگاه آیت الله غروی
- ۶۷..... ۱-۱-۶ انواع مناصب امام از دیدگاه آیت الله غروی
- ۶۷..... ۲-۱-۶ واجبات عینی بر امام معصوم
- ۶۸..... ۳-۱-۶ واجبات کفایی منوط به اذن امام
- ۶۸..... ۲-۶ دیدگاه آیت الله خویی
- ۶۸..... ۱-۲-۶ دلالت اطلاق دلیل بر شرط اذن ولی
- ۶۹..... ۲-۲-۶ موارد مختلف مقتضای اصل
- ۶۹..... ۳-۲-۶ جهات پنج گانه جریان اصل
- ۷۰..... ۳-۶ خلاصه و نتیجه

فصل هفتم: تحلیل نظرات آیت الله حائری در مسئله ولایت فقیه..... ۷۳

- ۷۳..... ۱-۷ دیدگاه‌های آیت الله حائری
- ۷۴..... ۲-۷ دیدگاه شیخ انصاری بر رد استدلال به حدیث مقبوله
- ۷۵..... ۳-۷ احتمالات حدیث مقبوله از دیدگاه شیخ انصاری
- ۷۵..... ۴-۷ دلالت حدیث مقبوله بر منصب قضاوت از دیدگاه شیخ انصاری
- ۷۶..... ۵-۷ دلالت بخش پایانی حدیث مقبوله
- ۷۷..... ۶-۷ عدم دلالت و تعمیم حدیث مقبوله بر امور دیگر
- ۷۷..... ۷-۷ دیدگاه امام خمینی ره
- ۷۸..... ۸-۷ تحلیل دیدگاه امام خمینی ره
- ۸۰..... ۹-۷ دیدگاه آیت الله حائری در رد استدلال به توقيع شریف
- ۸۰..... ۱۰-۷ تقریب استناد به روایت
- ۸۲..... ۱۱-۷ دلایل مبعود نبودن اراده احکام از حوادث واقعه
- ۸۴..... ۱۲-۷ نظر آیت الله حائری پیرامون معنی حوادث واقعه
- ۸۵..... ۱۳-۷ نقد کلام آیت الله حائری پیرامون حوادث واقعه
- ۸۶..... ۱۴-۷ انواع دلایل طرح پرسش از متخصص

- ۱۵-۷ سوال‌های توقیع..... ۸۷
- ۱۶-۷ دیدگاه امام خمینی پیرامون حدیث مجاری الامور و مقایسه آن با نظر آیت الله حائری... ۸۸
- ۱۷-۷ تحلیل اشکال آیت الله حائری..... ۹۰
- ۱۸-۷ اشکالاتی دیگر بر روایت مجاری الامور..... ۹۰
- ۱۹-۷ رد استدلال به روایت العلماء ورثه الانبیاء توسط آیت الله حائری..... ۹۲
- ۲۰-۷ اشکالاتی بر برداشت امام خمینی از روایت العلماء ورثه الانبیاء..... ۹۳
- ۲۱-۷ اشکالاتی بر نظر شیخ انصاری از حدیث «علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل»..... ۹۵

فصل هشتم: قدر متیقن..... ۹۷

- ۱-۸ ولایت فقیه از باب قدر متیقن..... ۹۷
- ۲-۸ انواع مختلف امور مطلوب شارع..... ۹۷
- ۳-۸ امور حسبیه از منظر برخی فقیهان در یک قرن گذشته..... ۹۹
- ۴-۸ حکومت به عنوان یکی از مصادیق امور حسبیه از منظر روایت..... ۱۰۰
- ۵-۸ دیدگاه برخی از فقیهان پیرامون دخالت فقیه در امور حسبیه..... ۱۰۰
- ۱-۵-۸ دیدگاه مرحوم نراقی..... ۱۰۰
- ۲-۵-۸ دیدگاه شیخ انصاری..... ۱۰۱
- ۳-۵-۸ آیت الله نائینی..... ۱۰۱
- ۴-۵-۸ آیت الله لاری..... ۱۰۲
- ۵-۵-۸ آیت الله خویی..... ۱۰۲
- ۶-۵-۸ امام خمینی (ره)..... ۱۰۳
- ۷-۵-۸ آیت الله تبریزی..... ۱۰۴
- ۶-۸ موارد عدم اجرای اصل عدم ولایت..... ۱۰۴
- ۷-۸ دلایل اثبات ولایت فقیه از طریق قدر متیقن..... ۱۰۵
- ۸-۸ تحلیل احتمالاتی دیگر مربوط به قدر متیقن..... ۱۰۶
- ۹-۸ دلیل پذیرفتن حکومت از سوی علی علیه السلام..... ۱۰۸

- ۱۰-۸ دلیل امتناع علی علیه السلام از پذیرفتن حکومت از نظر علامه مجلسی ۱۰۹
- ۱۱-۸ تحلیلی بر مقتضای قدر متیقن در عدم پذیرش حکومت توسط فقیهان ۱۰۹
- ۱۲-۸ دیدگاه خاص محقق اصفهانی پیرامون اداره امور جامعه توسط فقیهان ۱۱۰
- ۱۳-۸ نقد سخن شیخ انصاری توسط آیت الله حائری ۱۱۱
- ۱۴-۸ تحلیلی بر اشکال و پاسخ ۱۱۲

فصل نهم: معونه الظالمین: یاری رساندن به حاکمان ظالم ۱۱۵

- ۱-۹ انواع یاری رساندن به حاکمان ستمگر ۱۱۵
- ۲-۹ حاکمان ظالم شیعه ۱۱۷
- ۳-۹ دیدگاه آیت الله اراکی در این باره ۱۱۷
- ۴-۹ عدم اطلاق عنوان ظالم بر حاکم شیعه ۱۱۹
- ۵-۹ اشکالاتی بر دیدگاه آیت الله اراکی ۱۲۰
- ۱-۵-۹ نخستین اشکال ۱۲۰
- ۲-۵-۹ دومین اشکال ۱۲۱
- ۶-۹ سایر جهات عدم اطلاق عنوان ظالم بر حاکم شیعه ۱۲۲

بخش دوم: آثار حقوقی نظریه آیت الله حائری و امکان سنجی آن ۱۲۵

فصل دهم: توزیع و مهار قدرت در نظریه ولایت مقیده آیت الله حائری ۱۲۷

- ۱-۱۰ توزیع قدرت ۱۲۷
- ۲-۱۰ توزیع قدرت از نظر اسلام ۱۲۹
- ۳-۱۰ تفکیک قوا در زمان غیبت ۱۳۰
- ۴-۱۰ نتایج عملی تقسیم قدرت ۱۳۰
- ۵-۱۰ ولایت فقیه و توزیع قدرت ۱۳۳
- ۶-۱۰ نتایج حقوقی حدیث مقبوله ۱۳۴

- ۱۰-۷ وجود فقیهان متعدد در جامعه ۱۳۵
- ۱۰-۸ جواز توزیع قدرت در نظریه آیت الله حائری ۱۳۷

فصل یازدهم: عدم تمرکز قوا در نظریه ولایت مقیده آیت الله حائری ۱۴۱

- ۱۱-۱ تمرکز قوا از منظر طرفداران نظریه ولایت مطلقه ۱۴۱
- ۱۱-۲ تمرکز قوا و مقایسه آن با نظریه آیت الله حائری ۱۴۳
- ۱۱-۲-۱ عدم جواز مقایسه ولی فقیه با امام معصوم (ع) ۱۴۳
- ۱۱-۲-۲ آثار حقوقی بیعت ۱۴۶
- ۱۱-۳ اشکالات وارد بر تمرکز قوا ۱۴۸
- ۱۱-۳-۱ یک اشکال و جواب ۱۴۸
- ۱۱-۳-۲ دیدگاه اتاناس ۱۵۰
- ۱۱-۴ مهار قدرت در ولایت مطلقه و مقایسه آن با نظریه ولایت مقیده ۱۵۰
- ۱۱-۵ امام خمینی و مسأله‌ی توزیع قدرت ۱۵۲

فصل دوازدهم: زمان مندی مسئولیت‌ها در نظریه ولایت مقیده فقیه ۱۵۷

- ۱۲-۱ طرح موضوع ۱۵۷
- ۱۲-۲ زمان مندی مسئولیت رهبری ۱۵۸
- ۱۲-۳ زمان مندی ولایت فقیه از نظر اسلام ۱۵۹
- ۱۲-۴ زمان مندی مسئولیت رهبری از منظر عقل ۱۶۱
- ۱۲-۵ ضرورت محدودیت دوره رهبری ۱۶۲
- ۱۲-۶ نقد مسأله‌ی نامحدود بودن ولایت در اسلام ۱۶۴
- ۱۲-۷ نقد شبیه سازی ولایت فقیه به ولایت معصوم (ص) ۱۶۶
- ۱۲-۸ نقد ادعای تزلزل رهبری ۱۶۹
- ۱۲-۹ نقد ادعای لزوم هرج و مرج ۱۷۳
- ۱۲-۱۰ نقد سخنان عضو شورای بازنگری قانون اساسی در این باره ۱۷۴

- ۱۱-۱۲ نقد ادعای اخلال در نظارت مستمر بر رهبری ۱۷۵
- ۱۲-۱۲ نقد ادعای مخالفت با قانون اساسی ۱۷۶
- ۱۳-۱۲ سازگاری محدودیت دوره رهبری با نظریه انتخاب و ولایت مقیده ۱۷۸

فصل سیزدهم: شرایط رهبری ۱۸۵

- ۱-۱۳ اعلیت در رهبری ۱۸۵
- ۲-۱۳ اشکالات وارد بر استدلال ۱۸۷
- ۳-۱۳ احادیث اعتبار اصلحیت و اعلیت در رهبری ۱۹۰
- ۴-۱۳ اعتبار اصلحیت و مراجعه به اصلح از دیدگاه روایات ۱۹۱
- ۵-۱۳ نتیجه گیری ۱۹۴
- ۶-۱۳ منظور از واژه «اعلم» ۱۹۶
- ۷-۱۳ مفهوم روایات از کاربرد واژه «اعلم» و «اصلح» ۱۹۸

فصل چهاردهم: اشکالات نظریه‌ی نصب اعلم ۲۰۱

- ۱-۱۴ عدم لزوم مراجعه به اعلم در زمان حضور معصوم ۲۰۱
- ۲-۱۴ عدم امکان مراجعه همه مردم به یک فقیه ۲۰۱
- ۳-۱۴ عدم لزوم مراجعه به اعلم در زمان عدم بسط ید ۲۰۲
- ۴-۱۴ عدم امکان تشخیص اعلم در بیشتر موارد ۲۰۲
- ۵-۱۴ نقد سخنان عضو شورای بازنگری قانون اساسی در این باره ۲۰۳
- ۶-۱۴ عدم امکان نصب اعلم و اصلح در صورت تعدد فقیهان ۲۰۵

فصل پانزدهم: جایگاه مقبولیت مردمی در نظریه آیت الله حائری در مقایسه با نظریه

- ولایت مطلقه ۲۰۷
- ۱-۱۵ رای مردم و ولایت فقیه ۲۰۷
- ۲-۱۵ تفاوت ثبوت ولایت با اعمال ولایت ۲۰۷

- ۱۵-۳ شرط رضایت مردم در اعمال ولایت فقیهان..... ۲۰۸
- ۱۵-۴ تطور دیدگاه امام خمینی (ره) پیرامون نقش مردم در تشکیل حکومت ۲۱۰
- ۱۵-۵ ضرورت وجود دولت و حکومت ۲۱۱
- ۱۵-۶ اصل اولی یا به تعبیر دیگر سنگ بنای نخستین ۲۱۲
- ۱۵-۷ نفی ولایت انسان بر انسان به مقتضای اصل اولی ۲۱۲
- ۱۵-۸ حکم عقل و فطرت بر لزوم پذیرش نوعی از حاکمیت ۲۱۳

فصل شانزدهم: ابتدای نظریه ولایت مقیده بر ضرورت..... ۲۱۵

- ۱۶-۱ تصرف ولایت مطلقه بر اساس مصلحت..... ۲۱۵
- ۱۶-۲ تفاوت مصلحت با ضرورت ۲۱۵
- ۱۶-۳ معیار تصرف در امور عمومی در نظریه ولایت مطلقه ۲۱۶
- ۱۶-۴ ذکر مثال توسط آیت الله موسوی اردبیلی..... ۲۱۶
- ۱۶-۵ مفهوم ضرورت..... ۲۱۶
- ۱۶-۶ تصرف ولی امر بر اساس معیار امور حسبیه در نظریه ولایت مقیده..... ۲۱۷
- ۱۶-۷ عناصر تشکیل دهنده امور حسبیه ۲۱۷
- ۱۶-۸ معیار تصرف در نظریه ولایت مقیده، احراز ضرورت ۲۱۸
- ۱۶-۹ ویژگی‌های تصرفات دولت بر اساس ولایت مقیده ۲۱۹

فصل هفدهم: امکان سنجی نظریه آیت الله حائری ۲۲۱

- ۱۷-۱ حکومت دو نفری ۲۲۱
- ۱۷-۲ عدم تحقق یاری رساندن به ظالم در نظریه آیت الله حائری ۲۲۲
- ۱۷-۳ عدم تعیین شخص و یا صنف معین بر اداره جامعه ۲۲۳
- ۱۷-۴ اشکال و پاسخ آن ۲۲۴
- ۱۷-۵ عدم صحت مقایسه زمان غیبت با زمان حضور امام معصوم ۲۲۵
- ۱۷-۶ امکان تفویض برخی از اختیارات فقیه به حاکم عادل ۲۲۵

۱۷-۷ حاکیت دو قطبی در نظریه آیت الله حائری ۲۲۶

۱۷-۸ شورای رهبری و حکومت دو رکنی ۲۲۷

منابع ۲۲۹

منابع فارسی ۲۲۹

منابع به زبان عربی ۲۳۲

ضمائم ۲۳۵

ضمیمه شماره یک ۲۳۵

ضمیمه شماره دو ۲۵۰

پیش‌گفتار

دیدگاه فقیهان درباره مدل حکومتی جامعه و محدوده اختیارات ولایت فقیه چیست؟ پاسخ به این سوال در آراء و اندیشه‌های بسیاری از فقیهان مورد بحث قرار گرفته است. تبیین احکام فقه حکومتی همواره از سوی فقیهان و عالمان بررسی شده و فقهای بزرگ، رویکردشان را نسبت به حکومت و چگونگی اداره جامعه تبیین کرده‌اند و توضیح داده‌اند چه کسی و با داشتن چه شرایطی می‌تواند حکومت کند.

یکی از نظریاتی که در این زمینه مطرح گردیده است نظریه حاکم عادل و فقیه جامع الشرایط است. آیت الله شیخ عبدالکریم حائری (ره)، مبحث ولایت فقیه را تدریس کرده و درس‌های وی از سوی شاگردش آیت الله محمد علی اراکی قدس سره تقریر گردیده است. براساس این نظریه امور جامعه به دو بخش تقسیم می‌گردد. امور عرفی و امور شرعی. فقیه جامع الشرایط می‌تواند عهده دار شرعیات گردد و امور عرفی و سیاسی جامعه را بر عهده حاکم عادل شیعه وانهد. در این کتاب مبانی فقهی نظریه مذکور از دیدگاه آیت الله حائری و نیز آثار حقوقی و امکان‌سنجی آن را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهیم.

شیوه سازماندهی کتاب حاضر به صورت زیر می‌باشد.

بخش اول: مبانی فقهی نظریه حاکم عادل و فقیه جامع الشرایط از دیدگاه آیت الله شیخ عبدالکریم حائری

فصل اول: کلیات

فصل دوم: ولایت فقیه

فصل سوم: ولایت پیامبر اکرم (ص) و امامان علیهم السّلام

فصل چهارم: استناد به روایات و عقل

فصل پنجم: اصل عدم ولایت فقیه از دیدگاه آیت الله حائری

فصل ششم: نظرات برخی فقیهان در یک قرن گذشته

فصل هفتم: تحلیل نظرات آیت الله حائری در مسئله ولایت فقیه

فصل هشتم: قدر متیقن

فصل نهم: معونه الظالمین: یاری رساندن به حاکمان ظالم

بخش دوم: آثار حقوقی نظریه آیت الله حائری و امکان سنجی آن

فصل دهم: توزیع و مهار قدرت در نظریه ولایت مقیده آیت الله حائری

فصل یازدهم: عدم تمرکز قوا در نظریه ولایت مقیده آیت الله حائری

فصل دوازدهم: زمان مندی مسئولیت‌ها در نظریه ولایت مقیده فقیه

فصل سیزدهم: شرایط رهبری

فصل چهاردهم: اشکالات نظریه‌ی نصب اعلم

فصل پانزدهم: جایگاه مقبولیت مردمی در نظریه آیت الله حائری در مقایسه با نظریه ولایت مطلقه

فصل شانزدهم: ابتدای نظریه ولایت مقیده بر ضرورت

فصل هفدهم: امکان سنجی نظریه آیت الله حائری

دکتر حمیدرضا فتحی سقزچی

پاییز ۱۴۰۰

**Description of the Treatise
of Ayatollah Abdul Karim Haeri**

Dr. Hamidreza Fathi Saqezchi

برخی از فقیهان، در طول تاریخ، پیرامون مدل حکومتی در اسلام به بحث و تحقیق پرداخته اند. در این باره تا کنون، نظریه های مختلفی از سوی آنان ارائه شده است. یکی از این نظریات، به «نظریه حاکم عادل و فقیه جامع الشرایط» مشهور است. در این مدل حکومتی، دو نفر در راس حکومت قرار می گیرند. این دو نفر عبارت اند از حاکم عادل و فقیه جامع الشرایط. تصدی امور سیاسی بر عهده حاکم عادل، و تصدی امور دینی بر عهده فقیه جامع الشرایط خواهد بود. آیت الله عبدالکریم حائری، موسس حوزه علمیه قم طرفدار این نظریه است. نظریه مذکور در دوره هایی طولانی از تاریخ سیاسی کشورمان توسط برخی از حکمرانان به صورت علمی و عملی اجرا گردیده است. این کتاب به شرح مبانی فقهی اندیشه سیاسی آیت الله حائری اختصاص دارد. دیدگاه های فقهی وی، در درس خارج فقه، از سوی یکی از شاگردانش، آیت الله محمد علی اراکی، تقریر شده است.

